

**ПАНЕЛЬ: Літературно-публіцистичний дискурс
у соціокультурній парадигмі**

«ВОЛИНСЬКА» ПУБЛІЦИСТИКА У. САМЧУКА

Богдана Мирчик,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014.01 Середня освіта

(Українська мова і література),

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник –

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української та зарубіжної літератур

і методик їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

Світлана Бородіца

Радянська цензура на довгі роки затаврувала ім'я У. Самчука як націоналіста. Одна з багатьох причин – редагований ним часопис «Волинь» (засновник – С. Скрипник (пізніше – Патріарх Мстислав)), захований у спецфонди з грифом «секретно». Будучи головним редактором, У. Самчук за так звані «німецькі» матеріали на сторінках цієї газети був затаврований ярликами «фашистський борзописець», «волинський Геббельс» (Ю. Омельчук), а «Волинь» – «органом українських націоналістів», «фашистською рептилькою», «чорнильним рабом Гітлера» (Ю. Мельничук).

Щодо «німецького» питання, то «Волинь» як легальна, але субкупаційна газета була змушена друкувати пропаганду німецької адміністрації, проте натомість широко реалізовувала можливість підвищувати громадянську та культурну свідомість українських читачів з метою подолання «нашого інфантилізму», на чому наголошував сам У. Самчук у книзі «На білому коні» [2, с. 165]. Це дозволяє говорити про відносно незалежну від окупаційного режиму позицію редактора.

Перше число газети вийшло у вересні 1941 року в Рівному накладом 12 тисяч примірників. Під керівництвом У. Самчука на сторінках «Волині» не тільки фіксувалися суспільно-політичні події в Україні, а обговорювалися нагальні проблеми промисловості, сільського господарства, медицини, освіти, церкви і, що найважливіше, пропагувалися національні ідеї (національна свідомість, національна гідність, право на свободу в різних виявах). За А. Жив'юком, матеріали про національно-культурне життя України займали біля 75 відсотків газетних шпальт. Відтак навколо часопису гуртувалася українська інтелігенція, свідомо своєї визвольної місії (Ю. Горліс-Горський, П. Зінченко, Ю. Клен, А. Кучерук, Є. Маланюк, О. Ольжич, О. Петлюра, С. Скрипник, О. Теліга, І. Тиктор, Н. Хасевич). Таким чином, «Волинь», власне кажучи, мала низку завдань, «значно поважніших», ніж задекларовані офіційно («...першим нашим завданням є організувати добрий пресовий орган. Газету й видавництво» [2, с.128].). Про це йдеться у, на жаль, ненадрукованій статті «Рік “Волині”»: подолавши «замкнену порожнечу й безперспективність», стати «не тільки звичайною пресовою службою», а «літописом буряних днів», де фіксуються й осмислюються складні процеси національно-культурного відродження України в умовах Другої світової війни, активізуються національно-патріотичні сили, що мали захистити Українську державу від ворогів.

Загалом вийшло 233 номери газети «Волинь», у яких послідовно і переконливо реалізувалася основна її ідея національного відродження України. На сторінках часопису Улас Самчук друкував чисельні аналітичні статті, безжально викриваючи злочини більшовицького режиму, утверджуючи програму розбудови самостійної і соборної держави. У такий спосіб новий «пресовий орган», за його переконаннями, «вповні відповідав поставі й гідності нашого великого народу» («Від редакції») [1, с.1].

У першому номері «Волині» від 1 вересня 1941 року передо-ва стаття «За мужню дійсність» У. Самчука містила сподівання автора на організацію українців, передусім волинян, для розбудови своєї держави. Це – магістральне завдання видання, що свідчить про політичну зрілість українського народу, його готовність

діяти під керівництвом «певної групи чи партії». Редактор емоційно висловлював чітку національну програму як громадянську позицію кожного свідомого українця: «Не якісь старі порахунки, нікчемне амбіціонерське розбиття, не групова закукуріченість... І не отаманщина. А солідарна, творча будуюча і організуюча праця. Праця всього народу, праця кожної творчої одиниці. Ми цілком свідомо підкреслюємо оці дуже конкретні і дуже конкретні завдання і виразно ставимо їх, як протипагу нашого політичного розбиття, нашого дивовижного незрозуміння так виразної і так важливої політичної дійсності на суходолі Європи» [1, с.1].

Газета, долаючи аналітичний голод мас, забезпечуючи нагальну потребу в об'єктивній інформації, швидко завоювала широку читачку аудиторію (максимальний тираж – 60 тисяч примірників). Відтак періодичність виходу «Волині» з кінця жовтня 1941 року збільшили з одного разу в місяць до двох разів на місяць. Важливо, що з квітня 1942 року часопис одержав статус загальноукраїнського, але на той час німецькі фашисти ув'язнили У. Самчука в Рівненській в'язниці. Причина – його скандальна стаття «Так було – так буде!», через яку, власне, й закрили газету. Вона була надрукована на її першій сторінці від 22 березня 1942 року [4, с.1] як смілива відповідь нацистам за розстріл у лютому в Бабиному Яру Києва його друзів-однодумців – редактора «Українського слова» І. Рогача та редакторку «Литаврів» й очільницю Спілки українських письменників О. Телігу: вороги, наголошував У. Самчук, «протягом двох років не переродять нас, а що найголовніше – не винищать тих мільйонів і мільйонів дуже цупких людей, які, коли треба, увійдуть і під землю, щоб тільки не бути зметеними з поверхні планети» [4, с.1]. Відтак весь наклад цього номера (21 тисяча) німецька влада вилучила і знищила. А пильне цензурування усіх газетних матеріалів (за «Тимчасовим розпорядженням для забезпечення порядку справ преси» Е. Коха) переконувало, що вільно працювати українська журналістська інтелігенція не зможе.

Попри несприятливі умови, У. Самчук на посаді редактора «Волині» з 1 вересня 1941 року до 22 березня 1942 року опублікував тридцять передовиць («За мужню дійсність», «Європа і ми»,

«Героїзм наших днів», «22 січня», «Крути», «Шевченко», «Свідомо жити», «Київ – серце України», «Вимоги твердого часу», «Нарід чи чернь?», «Ясно й виразно», «Рівновага», «Перед найбільшим вирішенням», «Піднятий меч», «Війна», «Так було – так буде!» та ін.). Цей плідний час журналістської праці письменник символічно означив виразними образами вершника-переможця «на білому коні» та подоланого, але нескореного вершника «на коні вороному». Належно не поцінована, на жаль, і сьогодні публіцистика У. Самчука, передусім статті «Так було – так буде!» і «Нарід чи чернь?», засвідчує її значущість для української журналістики і визначає знакове місце у ній видатного редактора «Волині».

Список використаної літератури

1. Самчук У. За мужню дійсність. *Волинь* (Рівне). 1941. Ч. 1. 1 вересня. С. 1.
2. Самчук У. На білому коні: спомини і враження. Нью-Йорк; Мюнхен, 1965. 249 с.
3. Самчук У. На коні вороному: спомини і враження. Вінніпег: Волинь, 1975. 360 с.
4. Самчук У. Так було – так буде! *Волинь* (Рівне). 1942. 22 березня. С. 1.